

Timo Halonen ja Sanna Sihvola
Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto Valtioneuvoston selvitykseen (E 16/2020 vp) komission ehdotukseen muuttaa Euroopan rakenne- ja investointirahastojen yleisasetusta, Euroopan aluekehitysrahastoasetusta, Euroopan meri- ja kalatalousasetusta sekä solidaarisuusrahastoasetusta koronavirustilanteeseen vastaamiseksi

Komissio antoi 13.3.2020 lainsäädäntöpaketin ajankohtaisen COVID-19-epidemian sekä muiden vakavien kansanterveyskriisien hoitamiseen suunnattavista elvytystoimista. Paketti sisältää kaksi lainsäädäntöehdotusta, joista toinen koskee ohjelmakauden 2014- 2020 Euroopan rakenne- ja investointirahastoista annettuna yleisasetusta, Euroopan aluekehitysrahastosta annettua asetusta sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta annettua asetusta (COM(2020) 113 final). Toinen koskee Euroopan solidaarisuusrahaston soveltamisalan laajentamista ilman ajallista rajausta kuluvaan ohjelmakauteen (COM(2020) 114 final).

Maa- ja metsätalousministeriö pitää komission ehdotuksia Euroopan rakenne- ja investointirahastoja koskevaan yleisasetukseen tehtäviksi muutoksiksi perusteltuina ja tarkoituksenmukaisina. Muutokset koskevat ohjelmanmuutosprosessin keventämistä tietyissä tilanteissa, rahoitusinstrumenttien hyödyntämistä pienten ja keskisuurten yritysten tukemisessa COVID-19 –epidemian johdosta, kustannusten hyväksyttävyyden alkamista 1.2.2020 epidemian vaikutusten torjumisessa sekä luopumisesta jäsenvaltioiden käyttämättömien vuotuisten ennakkojen palauttamisesta takaisin EU:n talousarvioon.

Euroopan meri- ja kalatalousrahasto

Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevassa muutosehdotuksessa ehdotetaan rahaston muuttamista siten, että se mahdollistaisi kalastuksessa ns. keskinäisten rahastojen (mutual funds) käytön koronatilanteen aiheuttamien taloudellisten vahinkojen kompensoimiseksi tai vakuutusjärjestelmien tukemisen vesiviljelyssä. Tällä hetkellä jäsenvaltiot eivät sovelle näitä tukitoimenpiteitä tai niiden käyttö on hyvin pientä. Lisäksi rahasto ei mahdollista keskinäisten rahastojen tai vakuutusjärjestelmien perustamista vaan ainoastaan järjestelmien puitteissa syntyvien kompensatioiden tai vahinkojen maksamisen osittaisen tukemisen. Tämän vuoksi komission ehdottama muutosehdotus ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta ja riittävältä, jotta rahaston avulla voitaisiin toteuttaa vaikuttavia kalatalousalan sopeutumistoimenpiteitä.

COVID-19-epidemiolla on merkittäviä ja moninaisia vaikutuksia kalatalouden arvoketjuun (alkutuotanto, jalostus ja vähittäiskauppa) sekä kalan tarjontaan kuluttajille. Tämän vuoksi on tärkeää, että EMKR-asetus mahdollistaisi toiminnan hallintaan ja sopeuttamiseen liittyvien toimien rahoittamisen mahdollisimman laaja-alaisesti. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen erityisesti seuraavat muutokset tulisi tehdä asetukseen.

1. Ohjelman rahoituksen siirtojen mahdollistaminen. Tällä hetkellä rahastoasetus määrittää eri painopisteille kiinteämääräisen rahoituksen, jota jäsenmaat eivät voi muuttaa ohjelmakauden aikana. Tilanne on johtanut siihen, että jäsenmaat eivät voi hyödyntää EU-rahoitusta täysimääräisesti kohdentamalla rahoitusta painopisteisiin, joissa on rahoitustarvetta. Tämän vuoksi artiklassa 13 määritellyt rahoitusta koskevat rajoitukset tulisi poistaa.

2. Toiminnan väliaikaisen lopettamisen tuki kalastuksessa tulisi olla mahdollista erityisesti tilanteissa, jossa matkustus- tai karanteenirajoitukset estävät työvoiman saannin tai kalastustoiminnan. Vastaavasti myös vesiviljelyssä toiminnan keskeytyksestä tai toiminnan rajoituksista tulisi voida maksaa kompensatioita.

3. Yritysten käyttöpääoman lisääminen. COVID-19-tilanteella on merkittäviä vaikutuksia yritysten käyttöpääomaan. EMKR-asetukseen tulisi lisätä uusi säännös, joka mahdollistaa rahaston varojen käytön yritysten tilapäisesti heikentyneiden maksuvalmiuksien parantamiseen valtion takaamien tai korkotuettujen lainojen tai suorien tukien muodossa.

4. Kansallisten ohjelmien nopeutettu muuttaminen. COVID-19-tilanteeseen suunniteltujen poikkeuksellisten toimenpiteiden käyttöönotto edellyttää kansallisten toimintaohjelmien hyväksymistä komission päätöksellä. Tilanteen nopean kehittymisen vuoksi on tärkeää, että muutoksiin sovelletaan ns. yksinkertaistettua menettelyä, mikä nopeuttaa kansallisten ohjelmien muutosten hyväksyntää.

Suomi on tällä hetkellä Itämeren maiden kalatalousasioiden yhteistyöryhmän Baltfishin puheenjohtaja. Puheenjohtajan ominaisuudessa Suomi on käynnistänyt työn, jonka tarkoituksena on koordinoita Itämeren maiden yhteinen ehdotus EMKR-asetuksen muuttamiseksi komissiolle ja EU:n puheenjohtajamaa Kroatialle. Yhteinen ehdotus on saanut alustavan tuen kaikilta Itämeren mailta ja se pyritään toimittamaan komissiolle ja Kroatialle viimeistään ensi viikon alussa. Itämeren maiden yhteinen ehdotus sisältää yllä kuvatut toimenpide-ehdotukset.